

■ صفحه ۱۶ ■ سال بیست و ششم ■ شماره ۷۳۹۹ ■ سه‌شنبه ■ ۳۱ تیر ۱۳۹۹ ■ ۲۹ ذی‌القعده ۱۴۴۱ ■ ایران قرن سی و دو

میراث سلیمان میرزا تشکیل حزب توده

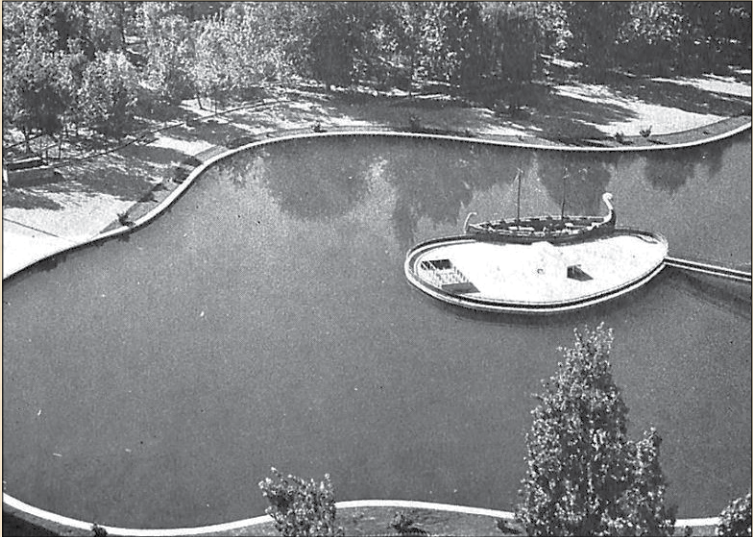
■ مرتضی یزدی و نورالدین کیانوری دو تن از سران حزب توده هنگام حضور در دادگاه نظامی در اواسط دهه ۱۳۲۰

دیکتاتوری رضاشاهی گفت. حزب توده با تدوین برنامه موقت به سازماندهی خود پرداخت و کار را از تهران آغاز کرده در مهرماه ۱۳۲۱ در موقع تشکیل نخستین کنفرانس مقدماتی، ۳۹ ناظر از استان‌ها حاضر بودند و ۸۷ نماینده از تهران؛ هر نماینده نشان دهنده ۱۰ عضو بود و به گفته رضا رادمش در سراسر کشور حزب ۶ هزار عضو داشت که یک چهارم آن را روشنفکران و بقیه را به گفته «یرواند آبراهامیان» نویسنده کتاب ایران بین دو انقلاب کارگران، پیشه‌وران و صنعتگران تشکیل می‌داد.

لیلا ابراهیمیان/ سیزده روز پس از تبعید رضاشاه، هفتم مهرماه ۱۳۲۰ حزب توده در ایران تشکیل شد؛ فردای تاجگذاری محمدرضاشاه او فرامینی جدید صادر کرد برای جبران صدمات حکومت پدش و یکی از آنها عفو عمومی بود. برای همین زندانیان سیاسی آزاد شدند و بیست‌وهفت نفر از اعضای جوان‌تر گروه پنجاه‌وسه نفر که در سال ۱۳۱۶ زندانی شده بودند، در خانه سلیمان میرزا اسکندری دور هم جمع شدند و سازمانی سیاسی را تأسیس کردند. رئیس حزب تازه تأسیس توده، شاهزاده‌ای رادیکال، سلیمان اسکندری بود. او از انقلابیون مشروطه، یاری رسان تشکیل حزب دموکرات در مجلس دوم شورای ملی و رهبر کمیته پایداری در زمان جنگ جهانی اول بود. اسکندری از سال ۱۳۰۵ تا ۱۳۰۵ حزب سوسیالیست را راهبری می‌کرد و حالا در رأس حزب تازه تأسیس توده قرار گرفته بود.

کمیته مرکزی موقت با حضور سلیمان و عباس اسکندری، شیخ محمد یزدی، ایرج اسکندری، رضا روستا، دکتر مرتضی یزدی، دکتر رضا رادمش، عبدالحسین نوشین، دکتر محمد بهرامی، بزرگ علوی و علی‌امیر خیزی تشکیل شد و چهار هدف فوری برای خود تعیین کردند: آزادی بقیه پنجاه و سه نفر، رسمیت قانونی دادن به حزب توده، انتشار یک روزنامه و تدوین برنامه وسیعی که همچون برنامه‌های غیرمذهبی گذشته با روحانیان به مخالفت نپردازد و دموکرات‌ها، سوسیالیست‌ها و کمونیست‌های قدیمی و مارکسیست‌های جوان را جذب کند. اما مخالفت با تأسیس حزب توده از همان روزهای اول شروع شد؛ یازدهم مهرماه، چهار روز بعد از اعلام موجودیت حزب توده در ایران، وزیر خارجه انگلیس گفت: «دولت شوروی قصد اشاعه عقاید کمونیستی در ایران و بلعیدن این کشور را دارد و ما مخالف سیاست آنان هستیم.»

اواخر مهرماه بقیه گروه پنجاه و سه نفر از زندان آزاد شدند و چند ماه بعد، اواسط بهمن‌ماه شهرانی به این حزب اجازه برگزاری یادبود اولین سالگرد نقی ارانی را داد. همچنین آحرهای بهمن‌ماه بود که روزنامه «سیاست» که در دوره رضاشاه تعطیل شده بود توسط **عباس** اسکندری احیا شد و یازدهم بهمن ۱۳۲۰ اولین شماره روزنامه «مردم» به سردبیری عباس نراقی و هیأت تحریریه‌ای مرکب از ایرج اسکندری، انور خامه، بزرگ علوی و مصطفی فاتح به‌عنوان ارگان حزب در تهران منتشر شد. چند روز بعد حزب توده در اول اسفندماه برنامه موقت خود را اعلام کرد و به حمایت از قانون اساسی، آزادی‌های مدنی و حقوق بشر، حفظ حقوق شهروندان و توده مردم و مشارکت در مبارزه جهانی دموکراسی بر ضد توحش و فاشیسم تأکید کرد و از لزوم محو بقایای

جایی که قرار بود بورس تهران شود

ایجاد پارک شهر تهران

میدان سنگلج باغ ملی عمومی خواهد شد. شهرداری تهران تصمیم دارد اراضی میدان سنگلج را که سابقاً برای بورس تهران در نظر گرفته شده بود خریداری کرده و پارک عمومی برای تفریح و گردش اهالی پایتخت دایر کند. بزودی تصویب نامه برای واگذاری این میدان به شهرداری از هیأت وزیران خواهد گذشت. روزنامه کوشش- جمعه ۲۵ مهر ۱۳۲۰

فرد از جمله دیوارهای قدیمی که دور تا دور پارک کشیده شده و آن را در آغوش گرفته‌اند، اشاره کرد. دیوارهای سنگی و درهای بزرگ آهنی قدیمی، پارک شهر را به دژی سبز در شمال خیابان بهشت تبدیل کرده‌اند. علاوه

«پارک شهر» به دلیل جای گرفتن در قلب تاریخی پایتخت به درستی نام و نشان «شهر» به خود گرفته است. پارکی که در محله قدیمی سنگلج و با تخریب بخشی از این محله پا گرفت و در طول چند دهه گذشته به یکی از اصلی‌ترین پاتوق‌ها و فضاهای تفریحی پایتخت‌نشین‌ها و بسیاری از مسافرانی که به تهران می‌آیند، بدل شده است. اولین نشانه‌های ساخت پارک شهر به سال ۱۳۲۰ باز می‌گردد؛ اواخر مهر ماه آن سال شهرداری تهران اعلام کرد که قصد دارد میدان سنگلج را که از قدیمی‌ترین محله‌های تهران بود و در نزدیکی میدان هفت گنبدان (حسن‌آباد) قرار داشت به «باغ ملی عمومی» بدل کند. البته ساخت این باغ عمومی یا آنچه بعد «پارک شهر» خوانده شد سال‌ها به طول انجامید و در نهایت در سال ۱۳۳۹ افتتاح و به روی عموم بازگشایی شد. کار ساخت پارک شهر در سال ۱۳۳۲ شروع شده بود و مجلس در سال ۱۳۳۴ برای حفاظت از این پارک در برابر هر گونه ساخت و ساز قانونی ویژه تصویب کرد: «ساخت هر نوع بنایی که به مسکن یا به ادارات یا به مؤسسات اختصاص داشته باشد در پارک شهر یعنی در جایی که قبلاً سنگلج معرفی می‌شد و هم اکنون محصور بوده و از شمال به خیابان ورزش و از جنوب به خیابان سنگلج جنوبی و از مغرب به خیابان شاهپور و از مشرق به خیابان خیام خاتمه پیدا می‌کند ممنوع است و مجری این قانون هم وزارت کشور است.»

پارک شهر با حدود ۲۵ هکتار مساحت همچنان یکی از پارک‌های بزرگ و اصلی پایتخت است و از ویژگی‌های مهم آن می‌توان به وجود درختان کهنسال و فضاسازی‌های منحصربه

تأسیس اداره واگذاری املاک

در وزارت دارایی اداره‌ای بنام اداره واگذاری املاک تأسیس شده است تا امور مربوط به آنها را طبق نظم و ترتیب صحیحی اداره کند. چون املاک مزبور در نقاط مختلف کشور واقع است، به این واسطه در مرکز هر ناحیه نیز اداره مخصوصی برای همین امر در این نقاط تأسیس شده است. در گرگان، بهشهر، ساری، آمل، نور، کجور، تنکابن، بجنورد، فریمان، شاه‌آباد، غرب ورامین و نیز چند کارپرداز در تاکستان، زنجان و دماوند دایر گردیده. این املاک از دارایی اعلیحضرت پادشاه سابق است که وزارت دارایی عهده دار اداره آن می‌باشد. لکن برای واگذاری املاک دیگر موقتاً کمیسیون مخطوطی از نمایندگان وزارت دادگستری و وزارت دارایی در محل اداره املاک تشکیل شده است و مقدمات رسیدگی را از قبیل تهیه پرونده‌ها و غیره حاضر می‌کنند تا پس از تصویب قانون واگذاری املاک محکمه مخصوصی برای این امر تشکیل شده و به رسیدگی دعای او ادامه دهد.

روزنامه کوشش- دوشنبه ۱۹ آبان ۱۳۲۰

دوئی که محمدعلی فروغی در مجلس کتک خورد حمله به نخست‌وزیر

محمدعلی فروغی نخست‌وزیر در آستانه اعتقاد پیمان اتحادیه سه جانبه - میان ایران، روسیه و انگلستان به هنگام تشریح اهداف آن در مجلس شورای ملی، مورد هجوم یکی از تماشاچیان [محمد علی روشن] قرار گرفت و شدت مضروب شد. ... ناگهان مرد ناشناسی از جایگاه همگانی تماشاچیان (سمت راست) بیرون جست و با شتابزدگی فوق‌العاده دیوانه وار از پله‌های جایگاه هیأت رئیسه بالا رفت و از جلوی میز منشی‌ها گذشت و در بالای تریبون پشت سر آقای نخست‌وزیر که مشغول صحبت بودند قرار گرفت و بلافاصله سنگی که در جیب داشت از بالا به سمت ایشان پرتاب نمود. خوشبختانه سنگ به آقای نخست‌وزیر اصابت نکرد و در کنار تریبون افتاد. فوراً شخص ناشناس از بالای کرسی خطابه به پشت تریبون جست و با آقای نخست‌وزیر گلاویز شد که چند ثانیه طول کشید تا چند نفر از آقایان نمایندگان که نزدیک تریبون بودند زودتر به ایشان رسیده و ناشناس را گرفتند و آقای نخست‌وزیر را از جنگ او خلاص نمودند. در این موقع همه‌همه زیادی در گرفت، انتظام مجلس بهم خورد عده زیادی از و کلا و همچنین تماشاچیان از مجلس خارج شدند و شخص ناشناس را فوراً به دست مأموران سپرده و در توقیفگاه مجلس زندانی نمودند که برای تحقیق تسلیم شهرانی گردد...»

روزنامه اطلاعات- یکشنبه ۵ بهمن ۱۳۲۰

روزنامه اطلاعات- شنبه ۹ اسفند ۱۳۲۰

دستگیری رئیس سابق شهرانی بازجویی از سرپاس مختاری

سرپاس رکن‌الدین مختاری رئیس سابق شهرانی که در ۸ آبان از طرف اداره شهرانی کرمانشاه بازداشت و برای تحقیقات به تهران اعزام شده بود، پس از پایان عمل از بیمارستان به زندان موقت منتقل و مطابق معمول برای ادامه بازجویی به دیوان کیفر احضار گردید و چون مشارالیه به‌عنوان کسالت قلبی و درد پا از حضور در مجلس بازپرسی خودداری می‌کرد برای تشخیص صحت و سقم این ادعا مجلس مشاوره پزشکی مرکب از آقایان دکتر محمد علاء، دکتر رفیع امین، دکتر محمد حسایی، دکتر غلامرضا شیخ و دکتر شریف امامی پزشکی قانونی تشکیل و پس از معاینه دقیق متفقاً اعلام داشتند که وضع مزاجی مشارالیه به هیچ وجه مانع بازجویی و حضور در مجلس بازپرسی نیست. از این‌رو صبح امروز بنا به دستور آقای دکتر جلال عبده دادستان دیوان کیفر برای ادامه بازجویی احضار و تا مقارن ظهر امروز نزد آقای سلطانزاده ادامه داشت و بعدها هم مرتباً ادامه داده می‌شود تا هر چه زودتر پرونده‌ها تکمیل و به دادگاه فرستاده شود.

نصب سنگ بنای کوی نازی آباد

ساعت سه‌ونیم بعد از ظهر روز پنجشنبه ۱۶ بهمن ماه آیین نصب نخستین سنگ بنای کوی ناز آباد [نازی آباد] در پیشگاه اعلیحضرت همايونی با گزارش وزیر دارایی انجام گرفت: «در اینجا طرح: کوی که امروزسنگ اول مسجد آن به‌دست مبارک نصب می‌گردد ریخته شده و امید است در این زمین‌های بابر عنقریب یکی از زیباترین محلات تهران برپا شود. انجام

ساختمان این کوی به شرکت سهامی بیمه ایران تکلیف گردید. مکانی که برای این منظور در نظر گرفته شد دهکده ناز آباد است که بواسطه نزدیکی به شهر و مجاورت با سایر محلات پرسکنة و داشتن آب قنات ملکی از هر جهت مناسب می‌باشد. هفتصد هزار متر مربع اراضی به این منظور تخصیص داده شده و طبق طرح مقدماتی که تهیه گردیده این کوی دارای ۱۰۳۰ خانه خواهد بود. کلیه خانه‌ها دارای سیم‌کشی برق و لوله آب آشامیدنی خواهد بود. آب مشروب از مظهر قنات اختصاصی گرفته شده و بعد از تصفیه بوسیله لوله به داخل خانه‌ها تقسیم می‌شود. لوازم زندگانی اجتماعی و بهداشت و فرهنگی از قبیل بیمارستان، زایشگاه، گرمابه‌های عمومی، رختشوی خانه، دبستان و دبیرستان و زمین ورزش و کتابخانه و تالار سخنرانی و سینما و پارک عمومی و دکان و بازار و میدان خواربار فروشی و سرویس‌های عمومی از قبیل پست و تلگراف و کلاتری و شهرداری و غیره پیش‌بینی شده و در مرکز کوی مسجد باشکوهی به سبک مسجد شاه اصفهان برپا خواهد شد. میدان‌ها و خیابان‌ها و کوچه‌ها آسفالت‌ریزی خواهد شد و با این که ناز آباد از شهر دور نیست برای تأمین آمد و رفت اهالی سرویس مخصوص اتوبوس رانی به مرکز شهر دایر خواهد گردید. جمع مساحت خانه‌ها و باغچه‌های اختصاصی ۵۵۰ هزار متر و بقیه تا ۷۰۰ هزار متر مساحت اماکن عمومی و پارک و خیابان‌ها خواهد بود. جمع کل هزینه ساختمان خانه‌ها و دکا کین و گرمابه‌ها و اماکن عمومی جمعا در حدود ۸۵ میلیون ریال پیش‌بینی شده است...» پس از گزارش فوق، اعلیحضرت همايونی پس از نصب سنگ بنا به کاخ سلطنتی مراجعت فرمودند.

۱۱ بهمن

اولین شماره روزنامه مردم متعلق به حزب توده به سردبیری عباس نراقی و هیأت تحریریه‌ای مرکب از ایرج اسکندری، انور خامه، بزرگ علوی و مصطفی فاتح در تهران منتشر شد.

۱۳۲۰
1942

گردآوری:
محمد گرشاسبی

۱۹ اسفند

سفیر انگلیس در نامه‌ای به نخست‌وزیر ایران خواستار ممنوعیت استفاده از رادیو در وسایط نقلیه شد.

۱۱ اسفند

کابینه سوم فروغی که روز ۵ شهریور ۱۳۲۰ پس از برکناری رضاشاه تشکیل شده بود، سقوط و ۵ روز بعد علی سهیلی مأمور تشکیل کابینه شد.

پیمان اتحاد میان ایران، انگلستان و روسیه امروز در تهران به امضای سه کشور رسید و نهایی شد.

۲۵ مهر

نیروهای شوروی و انگلستان از شهر تهران و حومه آن بیرون رفتند. نظامیان روسی در دو مرکز قزوین و انزلی مستقر شدند و انگلیسی‌ها نیز تا همدان و اراک عقب رفتند و در آنجا استقرار یافتند.

۱۱ مهر

وزیر خارجه انگلیس گفت: دولت شوروی قصد اشاعه عقاید کمونیستی در ایران و بلعیدن این کشور را دارد و ما مخالف سیاست آنان هستیم.

۸ مهر

چرچیل نخست‌وزیر انگلیس در مجلس عوام گفت: ما دیکتاتور ایران را به تبعید فرستادیم و جای او پادشاهی را نشانادیم که قول داده است مجموعه‌ای از اصلاحاتی را که بسیار دیر شده و سخت مورد نیاز است، انجام دهد.

۳ مهر

روزنامه «اطلاعات» به قلم «عیسی لیقوانی» نماینده تریز در مجلس نوشت: «بعد از کناره‌گیری و تبعید رضاشاه خوشبختی مردم از رسیدن به آزادی و اعاده رژیم حقیقی مشروطه به حدی است که احتیاج به گفتار زیاد در اطراف آن نیست. مجلس و ملت ایران بیست سال است تشنه آزادی زبان و قلم بودند.»

۱۳۲۰
1941